

Samtal: Lisabi Fridell och Adam Nilsson möts för att tala om skapande och inspiration i en tid som räds det skeva.

Det finns inget tråkigare än en snygg bild

av Lisabi Fridell

JAG HAR FRAGMENTARISKA minnen från mitt liv. Jag minns mitt första möte med en filminspelning. Filmfotografen jag assisterade var trygg och glad, vi skrattade mycket. Han gav mig eget ansvar, vilket gjorde att jag gav allt. Jag var fri, lycklig och kände att jag var på rätt plats. När jag möter Adam Nilsson för ett samtal 17 år senare så märker jag att vår blick på världen, konsten och filmfoto fortfarande befinner sig i ett liknande universum. Vi har mötts genom åren, delat tankar, talat fritt om det svåra och det vackra med vårt jobb och livet. Kanske oftare om det som behöver ventileras, frustrationen. I dag talar vi om det vackra, om filmfotokonstens betydelse, vad vi anser oss ha "rätt till". Om vi är rimliga i våra krav och behov och varför vi fortsätter kämpa även när vi känner oss ensamma och motstridiga.

Lisabi Fridell [LF]: Det ser mörkt ut i världen i dag, även för filmen och filmfotots framtid. Jag ser inte mig själv som en person som lätt tappar hoppet, men just nu känns det hopplöst. Ibland får jag känslan av att alla som vill något konstnärligt uppfattas som ett hot mot produktionen. Det talas om "komplicerade" filmfotografer. Vad har du för känsla?

Adam Nilsson [AN]: Ibland är det lätt att falla in i klagan. Hur är man uppriktig i sitt skapande, både mot sig själv och tillsammans med andra? Det måste uppfinnas på nytt hela tiden. Därför kan jag tycka om att kolla på andra konstformer, för grunden är ändå densamma. Det är viktigt att möta människorna man ska samarbeta med, att hinna komma in i det, att det blir riktiga möten och samtal.

LF: Jag försöker leta efter en skevhet, för att bryta det vackra "perfekta" och i stället skapa liv som känns äkta och sant. Jag vill fånga den känsla jag har när jag är på en plats, spara den och förmedla den vidare. När vi hittar en karaktärs hem och ska berätta vem den är och vad den upplever så är det magiskt att hitta rätt. Jag tänker på inledningsscenen i *Passage*, som är en inspelningsplats som jag blev besatt av så fort jag såg den, då visste jag direkt att här måste jag vara, inget slår detta! Det är ett litet nedgånget hus som ligger i Batumi, Georgien. Svarta havet ligger på ena sidan och på andra sidan går ett tåg precis intill huset. Den här platsen berättar så mycket, det är ett helt liv. Här byggde vi scenerna utifrån platsen och försökte i bilderna fånga husets själ. När jag ser en fantastisk location kan jag bli stressad, hur ska jag lyckas fånga den här platsen så att den känns äkta och på riktigt? Min rädsla är att jag ska döda det liv som finns.

AN: Det känns som att det vi tänker på som narrativet ofta hamnar överst i hierarkin, vilket leder till att vi ska gå med på att det bara finns ett visst sätt att berätta i film. Men det går att göra på så många olika sätt. Själv kan jag bli så otroligt upprymd när jag stöter på en film med en egen röst som ger mig något jag inte visste att jag ville ha. Jag fick en otroligt fin liten text, *Den visslande spacklaren*, av den franske poeten Christian Bobin som regissören Sofia Norlin, som jag jobbar med nu, hade översatt. Jag kände igen mig när han säger: "Betraktelsen, det kontemplativa som vi kallar poesi, är precis motsatsen till vad vi ofta tror att poesi är. Den är inte dekorativ, något fint, något estetiskt, utan det är någonting som snuddar vid någonting ... där livet finns, verklighetens vassaste egg." Vi utforskar och vill försöka fånga sådana ögonblick, glimtar tror jag att Sofia brukar kalla det.

Det kan vara svårt att prata om den typen av berättande, det känns ofta som att det kan missförstås som något svåråtkomligt eller lite fränvänt, men

det är faktiskt den totala motsatsen som vi är intresserade av. Sen kanske det är vackert, inte för att det är gulligt utan för att det kommer oss nära, prickar av någonting som träffar oss direkt.

LF: Det är inte alltid orden jag fångas av, utan snarare det som berättas utan ord; stämningen och mellanrummen. Det är samma när jag möter människor. Jag vill förstå människorna bakom orden och möta deras avgrundsdjup. Kanske är det därför jag har dragits hit för det är i de konstnärliga samarbetena som jag upplever det möjligt att möta människors innersta. Jag dagdrömmer och fantiserar mycket, att fly verkligheten är för mig nödvändigt. Det är också därför jag älskar berättelsen och filmen. Jag får gå in, förstå och vara i en annan verklighet.

AN: Skavankerna eller det ofärdiga är också viktigt, det som inte känns rätt. Att vara obekväm kan ofta vara vad som leder vidare. Jag tycker att behovet av att både ha kontroll och frihet är intressant. Det handlar mycket om att reagera intuitivt och samtidigt krävs det kontroll och planering för att kunna göra det. Men stunderna då det där ruckas på fel sätt är de svåraste. När det känns som att det avkrävs mig något, samtidigt som det uppstår en obekväm känsla för att det finns för lite frihet eller för lite kontroll – för lite förståelse. Hur löser man sådana situationer?

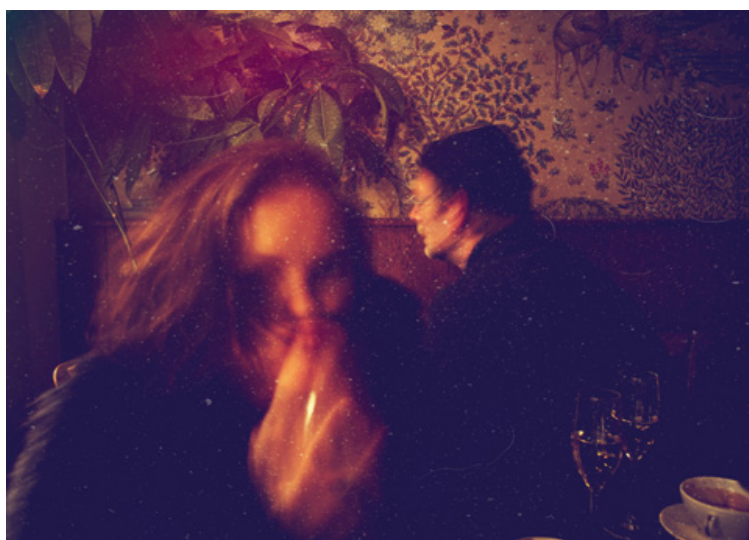
LF: Det handlar väl om att vilja känna och förstå bilden, vad det är för mening med den, vad det är vi ska berätta eller förmedla. Annars går det inte att filma, inte utifrån sig själv eller med en djupare innebörd. Jag vill ha kontroll, när jag har det känner jag mig fri. Samtidigt har jag en känsla av att det är i tillståndet när vi saknar ett visst mått av kontroll, och därför kan känna oss ofria, som vi egentligen skapar något intressant. Inspirationen och kreativiteten uppstår delvis ur osäkerheten. Det handlar om att vara på en plats där det går att fortsätta överraskas och utmanas under hela processen. Ibland funderar jag över vad det är som sätter igång i oss när vi ska omvandla en scen från ett manus till film. Varför vi gör de val vi gör när vi ska återge en berättelse?

AN: Jag kan ha väldigt specifika minnen från när jag var med mina kompisar i Västerbottens inland när jag var liten. Då kan jag komma ihåg exakta händelser. Men annars är mitt minne inte särskilt kopplat till återberättande, det är intressant i förhållande till det vi håller på med – bild, berättande och känslor. Sådan har jag alltid varit, att jag kan bli helt uppslukad av något jag har upplevt och sen när jag ska återberätta det för någon ... [Adam skrattar till]. Det finns något i det här med att fånga känslor som finns i rörlig bild och även ljud, att man fångar och ger det vidare utan att själv behöva prata. Skillnaden

LISABI FRIDELL
(FÖDD 1985) ÄR
FILMFOTOGRAF
OCH ARBETAR MED
FIKTION, DOKU-
MENTÄR OCH
KONSTFILM. TVÅ-
FALDIG GULDBAGGE-
VINNARE FÖR BÄSTA
FOTO I FILMerna
PASSAGE (2025)
OCH *AND THEN WE
DANCED* (2020).
BÅDA REGISSERADE
AV LEVAN AKIN. AR-
BETAR JUST NU MED
DEN ISLÄNDSKA RE-
GISSÖREN GUNNUR
MARTINSDÓTTIR
SCHLÜTER.

ADAM NILSSON
(FÖDD 1974) ÄR
FILMFOTOGRAF SOM
ARBETAR MED FIK-
TION, DOKUMENTÄR
OCH KONST. LIGGER
BAKOM FILMFOTOT
I KONSTFILMEN *LE
SACRE DU PRIN-
TEMPS* (2022) I REGI
AV ZHENG BO OCH
MAGISTERLEKARNA
(2022), REGISSERAD
AV YLVA FORNER.
ARBETAR JUST NU
MED REGISSÖREN
SOFIA NORLINS
KOMMANDE LÅNG-
FILM *RIVAGES*.

”För att kunna göra någonting av konstnärligt värde behöver man leta i sig själv. Vad vill jag se?”

mellan att återberätta verbalt och att fånga upp det med ljus, känslor och ljud, och sen klippa själv – då hittar man sitt eget berättande och det har inget att göra med logiskt berättande från A till Ö. Det är en egen inre logik som sen kan färdas till någon annan. Vi sysslar med film och ska kunna återberätta något vi sett. Det kanske syns i ansiktet att jag tycker om någonting, men just att återberätta ... Jag har förlikat mig med att jag inte har den egenskapen, utan jag har någonting annat.

LF: Det pratas ofta om snyggt foto, en snygg bild. Finns det något tråkigare än snyggt foto? Det är ofta vad som förstör en film. Jag vet inte vad som är värst, en ful bild eller en snygg bild. Men är det konstigt att som filmfotograf vilja eller känna behov av att förstöra ”snygga” bilder?

AN: Jag tror vi kretsar kring en och samma punkt i hela samtalet egentligen och det är det här sökandet efter förståelsen av någonting. När man är på väg dit eller har hittat ingången, då går det att skapa vilka bilder som helst. Om de då blir fula eller snygga eller sublima eller vackra spelar det inte så stor roll, det ska kännas som att den här bilden har sin plats här, av alla de anledningarna och tillfälligheterna. Det behöver inte vara en antibild heller, för det är inte nödvändigtvis opposition, det är någonting som har sitt eget rättfärdigande.

LF: Det känns ljusare nu när vi pratar.

AN: Jag tycker om samtalet och att vara i det och försöka klura ut vad det är vi vill göra och tänka tillsammans ... Att vara en sån partner. Att hitta frågorna, de gemensamma frågorna till regissören men även i den större gruppen, det tycker jag är kul om det lilar, att det blir sväng. Att i stället för att låsa saker, låsa upp saker. Att förstora någonting i stället för att förminska. Att inte bli så låst på ett sätt, utan från projekt till projekt uppfinna vad som kan göras. Att skapa en känslomässig grund och trygghet som gör materialet mer kraftfullt och intressant eller roligt, vad man nu är ute efter.

LF: Jag vill vara i den här känslan av att vad som helst är möjligt. Det är viktigt att få drömma stort och lite orimligt i en kreativ process.

AN: Det handlar väl om att skapa orädsla egentligen? Att i stället för att vi ska leverera någonting som folk ska tycka om, ska vi inte ge folk vad de vill ha och förväntar sig, för det är ogeneröst och kommer aldrig bli någonting som är nytt, något som rör folk åt andra håll. Vi ska börja i det egna orädda letandet och tänka inifrån oss själva. För att kunna göra någonting av konstnärligt värde behöver man leta i sig själv. Vad vill jag se? Då tror jag att det finns en möjlighet att det kan bli något som kan beröra människor på ett annat sätt. Men som så kallad professionell ska man helt plötsligt lära om sig till att tänka utifrån andra. Jag blir seriöst provocerad av det. Jag tycker det finns något djupt problematiskt i tankesättet att man ska börja med publiken för det är ju vi som kommer till dem som ska ta emot det sen. Jag kommer nog tillbaka till att det måste finnas tillit och trygghet, någon typ av orädsla som bottnar i det som finns inuti punkten där man själv står.

När Adam berättar om sitt minne, att han inte har den där förmågan att återberätta, inser jag att jag nog inte heller har den och att jag ofta har känt mig otillräcklig när jag ska förklara något jag varit med om. Att något har kunnat vara en så stark upplevelse för mig men ändå känts omöjlig att återberätta i ord har alltid stressat mig. När vi pratar inser jag att vi kanske minns på ett annat sätt, att vi inte kommer ihåg en händelse från A-Ö utan att vi snarare har upplevt något som sker i oss själva, som tar tid att minnas och återberätta. Om det ens är möjligt. ■ *Lisabi Fridell*

Detta är första delen i Lisabi Fridells samtalsserie med verksamma filmfotografer som kommer att publiceras i kommande nummer av FLM.